

KRITISKE DISKUSSIONER

Af Henrik Herløv Lund, cand. scient. adm.

ikke partitilknyttet

www.henrikherloevlund.dk

herloevlund@mail.dk

Notat, 30.04.18, udbygget 04.05.18

OK 18: SEJRE, KOMPROMISSER OG NEDERLAG FOR LØNMODTAGERE OG FAGBEVÆGELSE – forsøg på en nuanceret evaluering.

RESUME:

Det langt hen ad vejen enestående sammenhold blandt offentligt ansattes faglige organisationer, den aktive medieindsats og den stærke mobilisering blandt medlemmerne har været afgørende for at vinde opinionen og presse arbejdsgiverne og opnå de betydelige sejre, som overenskomstforhandlingerne gav.

MEN: Det kan og bør ikke forties, at sammenholdet til sidst slog væsentlige sprækker i forbindelse med den "soloaftale", som LO – forbundene 25. april indgik med regionerne. På den ene side betød aftalen et gennembrud for de offentligt ansattes fagforbund omkring målene om lønudvikling.

MEN: På den anden side medførte LO – aftalen, at den økonomiske ramme for de videre forhandlinger blev låst fra arbejdsgivernes side. LO aftalen kom hermed på godt og ondt til at danne ramme for de yderligere aftaler mellem de offentlige arbejdsgiverne og de offentligt ansattes fagforbund. Med "soloaftalen" lukkede LO-forbundene således i væsentlig grad forhandlingsrummet ikke bare for sig selv, men også for alle øvrige involverede forbund.

Det har været diskuteret, hvorvidt lønudvikling var det primære mål for ok-forhandlingerne, men går man tilbage til såvel Forhandlingsfællesskabets "konfliktvarsel" som kampagnen "En løsning for alle" fremgår tydeligt, at lønudviklingen nok var hovedmål, men at sikring af betalt spisepause og en arbejdstidsaftale for lærerne var også væsentlige sidemål.

Det må vedrørende lønudviklingen anerkendes, at LO – aftalen på skuldrene af mobiliseringen og sammenholdet i fagbevægelsen betød et gennembrud for de fælles mål vedr. lønudvikling, mens Sophie Løhde og Moderniseringsstyrelsen led klare nederlag for deres mål på lønområdet.

Derimod var må det på den anden side også konstateres, at hvad angår sikring af den betalte spisepause var der i LO - aftalen tale om en mere begrænset opfyldelse. LO forbundene accepterede nemlig en hensigtserklæring, et løfte, fra arbejdsgiverne om at man ikke ville ændre på den betalte spisepause. Hermed var opnået "en halv sejr" i den forstand, at arbejdsgiverne på denne måde blev presset til at opgive evt. aktuelle planer om at ophæve ordningen med betalt spisepause.

Men på den anden side var der IKKE hermed tale om, at betalt spisepause blev indskrevet i overenskomsten som betalt ret. Og da LO aftalen havde sat den økonomiske ramme for alle efterfølgende aftaler, må øvrige forbund enten betale for betalt spisepause gennem nedslag i lønstigningen (hvilket AC valgte i alle deres aftaler og statsansatte valgte i aftalen med Moderniseringsstyrelsen) eller "nøjes" med tilsvarende hensigtserklæringer fra arbejdsgiverne.

Mens kravet om sikring af betalt spisepause for LO og FTF-forbund således (højst) kan siges at blevet halvt opfyldt, må det for det tredje store krav - en arbejdstidsaftale for lærerne - være hævet over enhver diskussion, at det krav ikke blev opfyldt. Lærerne har alene fået en kommission, der skal afdække, hvordan arbejdstidsregler kan understøtte god undervisning, herunder om lærernes arbejdstid har konsekvenser for undervisningen. Afdækningen skal danne udgangspunkt for fremtidige overenskomstforhandlinger.

Det er selvfølgelig i sidste KL, som hermed har ansvaret for, at lærerne de næste 3 år heller ikke har tilfredsstillende aftale - og arbejdsforhold. Men det er i denne forbindelse trist, at man ikke kunne fastholde solidariteten fra starten på forhandlingerne om OK-18 i den forstand, at de øvrige forbund til sidst nok havde ført forhandlingerne om deres krav til ende, men havde ventet med at skrive under til også lærerne havde fået en arbejdstidsaftale med.

INDHOLDSFORTEGNELSE:

RESUME:.....	1
INDHOLDSFORTEGNELSE:	3
INDLEDNING.....	4
1. MOBILISERING OG SAMMENHOLD.....	4
1.1. Organisering og mobilisering, der peger fremad.....	4
1.2. LO – aftalen: Sprækker i sammenholdet til sidst.....	5
2. MÅL: Var lønudvikling målet eller var der flere mål for offentligt ansatte?	6
2.1. Lønudvikling VAR et hovedmål.	6
2.2. Men der VAR også andre krav.....	7
3. LO – AFTALEN: Lønudviklingsmål opfyldes.....	8
4. SPISEPAUSE: Mål opfyldes for LO og FTF kun (max) halvt.	8
4.1. Moderniseringsstyrelsens reduktion af betalt spisepause til personalegode.....	9
4.2. ”Stole på løfter” i stedet for overenskomstindskrevet ret.	9
4.3. Yderligere indrømmelser skulle der betales for.	10
5. ARBEJDSTIDSAFTALE FOR LÆRERNE: Ikke – denne gang.	11
x5.1. Resultatpapir om kommission.....	12
5.2. Lærerne kunne ikke opnå mere.	12

INDLEDNING.

Engagementet i forhandlingerne om OK – 18 har været stærkt, men diskussionen om forløbet har også været heftig, navnlig i kølvandet på LO forbundenes aftale med regionerne. Allehånde beskyldninger er føjet gennem luften mellem debattører.

Nu hvor forhandlingerne er afsluttet med aftaler på alle områder bør det forsøges at gøre regnebræt og erfaringer op og vel at mærke ude af stridens hede forsøges at gøre det mere nuanceret og balanceret med henblik på, hvad man kan lære af OK 18: Hvilke sejre opnåede lønmodtagere og fagbevægelse, hvor måtte man gå på kompromis med halve sejre/nederlag, men var der også områder, hvor man led nederlag?

I det følgende ses i afsnit 1 først på organiseringen af og samarbejdet og mobiliseringen i fagbevægelsen omkring OK-18. Dernæst diskuteres i afsnit 2, hvad der var målene for overenskomstforhandlingerne: Var det kun lønudvikling eller også sikring af betalt spisepause og en arbejdstidsaftale for lærerne?

I det følgende analyseres så, hvilken grad af målopfyldelse som forhandlingerne resulterede i?

I afsnit 3 analyseres og diskuteres – med særligt fokus på LO – aftalen – graden af opfyldelse af målet om lønudvikling? Dernæst analyseres og diskuteres i afsnit 4, i hvilket omfang målet om sikring af betalt spisepause som en ret i overenskomsterne blev realiseret? Og endelig analyseres og diskuteres i afsnit 5, hvad der kom ud af kravet om, at lærerne skulle sikres en arbejdstidsaftale.

Sammenfatning og konklusion bringes først i analysen som resume.

1. MOBILISERING OG SAMMENHOLD.

1.1. Organisering og mobilisering, der peger fremad.

Et vigtigt, positivt aspekt af forhandlingerne om OK 18 har været det langt hen ad vejen stærke sammenhold i fagbevægelsen, den store mobilisering af medlemmerne og den aktive medieindsats. Det er noget af det fra denne OK-forhandling, som peger fremad og bør forsættes.

Der har været stor opbakning og aktivitet på arbejdspladser og på gade. Og der har været god opbakning fra medlemmer og fagforeninger, hvilket igen har bidraget til at skabe tilslutning fra offentligheden til de offentlige ansattes sag. Mobiliseringen har dermed uden tvivl haft stor betydning for de resultater, som BLEV nået.

Sammenholdet og mobiliseringen og den aktive indsats i medierne fra fagbevægelsen betød, at de offentligt ansatte vandt sympatien og opinionen. Hvorimod regeringen, Moderniseringsstyrelsen og KL med deres regneargsargumenter ikke formåede at legitimere sig selv.¹

Det har navnlig været vigtigt og positivt, at man langt hen ad vejen formåede at fastholde sammenholdet mellem de involverede faglige organisationer, om end det må anerkendes at sammenholdet viste ikke uvæsentlige sprækker hen mod afslutningen af forløbet

Det offentlige arbejdsmarked er jo delt op i tre sektorer: Stat, regioner og kommuner. Der forhandles selvstændigt på alle tre områder. De offentligt ansattes organisationer er samlet i henholdsvis CFU, der repræsenterer de statsansatte, og Forhandlings-fællesskabet, der repræsenterer ansatte i kommuner og regioner.

Vigtigt for sammenholdet har været den "solidaritetspagt", også kaldet "musketer-ed", som blev formuleret mellem de involverede forbund på tværs af opdelingen i de 3 forhandlingsområder og som kom til udtryk i kampagnen: "En løsning for alle"². At der således var en fælles front og et fælles pres langt hen ad vejen må tilskrives en væsentlig del af æren for de resultater, som blev opnået på primært lønområdet.

1.2. Sprækker i sammenholdet til sidst.

Ikke desto mindre må det som sagt på den anden side også anerkendes, at der opstod revner i sammenholdet i forbindelse med LO forbundenes "soloaftale" med regionerne 25. april³.

Dels omfattede forliget rent faktisk kun 46.000 af godt 130.000 regionalt ansatte, idet den største gruppe, DSR, samt AC i første omgang IKKE ville deltage heri. Og dels opstod i kølvandet på aftalen – jf. nedenfor – en diskussion, ja vel retteligen en uenighed om, hvorvidt de fælles mål for solidaritetspagten var opfyldt med denne aftale?

Jf. det følgende må det anerkendes, at LO – aftalen på den ene side betød et gennembrud for de offentligt ansattes fagforbund omkring målene om lønudvikling, som i denne aftale stort set blev opfyldt, hvilket kunne videreføres i de følgende aftaler med KL og med staten.

MEN: På den anden side medførte LO – aftalen, at den økonomiske ramme for de videre forhandlinger blev låst fra arbejdsgivernes side, således som det også blev klart udtrykt af Sophie

¹) Jf. Information: Arbejderne mod teknokratiet. Leder, 02.05.18

²) Kampagnen "En løsning for alle",
<https://enloesningforalle.dk/>

³) Jf. Forhandlingsfællesskabet: Aftale med regionerne. 25 april 2018.
http://www.forhandlingsfaellesskabet.dk/media/1043571/ok-18_forhandlingsprotokol_rltn_og_forhandlingsfaellesskabet_28.04.18.pdf

Løhde. Og LO – aftalen medførte også for de øvrige krav, at arbejdsgiverne herefter (naturligvis) IKKE give yderligere indrømmelser, da de hermed så ville underløbe den aftale, som allerede var indgået. LO aftalen kom hermed på godt og ondt til at danne ramme for de yderligere aftaler mellem de offentlige arbejdsgiverne og de offentligt ansattes fagforbund.

Jf. afsnit 3. betød det vedr. sikring af betalt spisepause, at der for FTF og AC kun var den mulighed at betale sig fra det, hvis man ville have indskrevet betalt spisepause som en ret i overenskomsten, hvad LO aftalen ikke gav.

Med soloaftalen lukkede LO forbundene således i væsentlig grad forhandlingsrummet ikke bare for sig selv, men også for alle øvrige involverede forbund.

Ikke blot fordi arbejdsgiverne som anført (selvfølgelig) ikke ville give mere og havde fået splittet de offentlige ansattes fagforbund. Men LO aftalen lukkede også forhandlingsrummet, fordi at det at LO forbundene havde indgået en aftale var ensbetydende med, at et evt. regeringsindgreb som ophøjede dette til lov ville være sikker på, at Socialdemokratiet stemte for. Hvilket arbejdsgiverne selvfølgelig også var klar over.

LO aftalen kom således på godt (løn) og ondt (spisepause og arbejdstidsaftale) til at danne ramme/sætte kursen for alle de efterfølgende aftaler.

2. MÅL: Var lønudvikling målet eller var der flere mål for offentligt ansatte?

2.1. Lønudvikling VAR et hovedmål.

Der er i forbindelse med LO – forbundenes ”soloaftale” med regionerne opstået en diskussion om, hvad der egentlig var de overordnede fælles mål for forhandlingerne?

Det er fra LO - forbundene, herunder fra Dennis Kristensen, efter ”soloaftalen” fremført, at det var løn, som var det fælles overordnede mål, mens de to øvrige punkter om spisepause og arbejdstidsaftale ”kun” var nogle, som man skulle være ”opmærksomme omkring” i processen.⁴

---

⁴) Jf. Emma Bech Christensen: Interview med Dennis Kristensen om solidaritetspagten. Politiken, 27.04.18
<https://politiken.dk/oekonomi/arbejdsmarked/art6474310/%C2%BBJeg-anser-mig-selv-som-en-ekspert-p%C3%A5-solidaritetspagten.-Det-er-s%C3%A5dan-set-mig-der-har-skabt-den%C2%AB>

Dennis Kristensen har her henvist til det konfliktvarsel, som 2. marts blev afgivet fra det kommunale og regionale "Forhandlingsfællesskab" og i hvilken forbindelse, der i en pressemeddelelse blev fremhævet, at man: var parate til at gå i konflikt på det meget afgørende kernepunkt i overenskomsterne: En fremgang i reallønnen som er parallel til lønudviklingen i den private sektor. "

2.2. Men der VAR også andre krav.

Det fremgår dog i Forhandlingsfællesskabets pressemeddelelse videre, at "At vi dertil mødes af bastante krav fra KL og RLTN om forringelse af seniorordninger, samt manglende vilje til at indgå en arbejdstidsaftale med lærerne er helt uforståeligt for os. Arbejdsgiverne har heller ikke i forhold til den betalte spisepause, som har tæt sammenhæng med de statslige forhandlinger, vist vilje til at finde løsninger, som kan betrygge de ansatte." ⁵

Man kan heraf konkludere, at i hvert tilfælde for de kommunalt og regionalt ansatte var lønudvikling ganske rigtigt et hovedmål, men at spisepause og arbejdstidsaftale fortsat også var grunde til konfliktvarslene og dermed væsentlige sidemål.

OG: I forbindelse med kampagnen "En løsning for alle", som OGSÅ LO – forbundene stod bag, formuleredes målene således: "Der forhandles selvstændigt på alle tre områder, men alle organisationer står sammen om tre fælles krav, der skal være opfyldt for at kunne indgå en aftale:

- Lønudviklingen for offentligt ansatte skal følge lønudviklingen for privatansatte (= krav 8,6 % - hhl)
- Den betalte spisepause skal genbekræftes i overenskomsten (dvs. skulle indskrives som ret i overenskomsterne - hhl)
- Ingen skal have løn eller arbejdstid reguleret via en lov (dvs. at lærerne skulle have en arbejdstidsaftale - hhl)" ⁶

Om det må anerkendes, at lønudviklingen på den ene side således fremstår som hovedmål, er det således på den anden side ikke det ENESTE mål: Sikring af betalt spisepause og en arbejdstidsaftale for lærerne var også væsentlige sidemål.

---

⁵) Pressemeddelelse af forhandlingsfællesskabet om "Iværksættelse af konflikt", 02.03.18
<http://www.forhandlingsfaelleskabet.dk/udsendelser/2018/03-marts/02-pressemeddelelse-ivaerksaettelse-af-konflikt.aspx>

⁶) Jf. En løsning for alle: Om kampagnen.
<https://enloesningforalle.dk/omkampagnen/>

3. LO – AFTALEN: Lønudviklingsmål opfyldes.

At målene både var rangordnet, men stadig var flerfoldige får betydning for, hvorledes den aftale kan vurderes, som LO – forbundene 25. april alene indgik med regionerne uden om sygeplejersker og AC.

Aftalen indebar en lønudvikling på 8,1 pct. Det må på den ene side anerkendes, at dette var i høj grad var et gennembrud for lønmodtagernes krav om en lønudvikling, der modsvarede lønudviklingen på det private arbejdsmarked, idet lønmodtagerne havde krævet en lønstigning over 3 år på 8,6 pct. Derimod må aftalen for arbejdsgiverne betragtes som et nederlag, idet man havde spillet ud med et tilbud om en lønudvikling på kun 6,7 pct.

Aftalen rummede også bevarelse seniorfritidsdage, hvor arbejdsgiverne havde lagt op til en højere aldersgrænse. En vigtig forbedring for de offentligt ansatte var ligeledes afskaffelse af det forkætrede "privatlønsværn" og afsættelse af en rekrutteringspulje til lavtlønnede.

For arbejdsgiverne repræsenterede denne aftale også et væsentligt nederlag i den forstand, at man havde lagt op til, at en betydeligt større del af lønnen skulle forhandles på de enkelte arbejdspladser.⁷

Så langt så godt: LO – aftalen kunne på skuldrene af mobiliseringen og sammenholdet i fagbevægelsen i væsentlig grad hive en opfyldelse af de fælles mål vedr. lønudvikling hjem, mens Sophie Løhde og Moderniseringsstyrelsen led klare nederlag for deres mål på lønområdet.

4. SPISEPAUSE: Mål opfyldes for LO og FTF kun (max) halvt.

Men hvor det må anerkendes, at LO –aftalen på den ene side således i stor udstrækning repræsenterede et gennembrud for de offentligt ansattes lønmål, må det på den anden side også konstateres, at hvad angår sikring af den betalte spisepause var der i aftalen tale om en mere begrænset, kun (max.) halv opfyldelse.

---

⁷) Jf. Christensen, Emma Bech: Arbejdsgiverne gik på kompromis, men kan hive flere sejre hjem. Politiken, 30.04.18
<https://politiken.dk/indland/art6477024/Arbejdsgiverne-gik-p%C3%A5-kompromis-men-kan-hive-flere-sejre-hjem>

4.1. Moderniseringsstyrelsens reduktion af betalt spisepause til personalegode.

Baggrunden for kravet om sikring af den betalte spisepause var, at Moderniseringsstyrelsen oktober 2017 overfor de statsansattes forhandlingsfælleskab havde tilkendegivet, at den betalte spisepause fra offentlig arbejdsgiverside betragtedes som et personalegode, som hermed når som helst kunne afskaffes.⁸

Brevet rettede sig eksplicit kun til de statsansatte, men efterlod alligevel en mistanke om, at hvis personalegodet om den betalte spisepause blev afskaffet i staten, så kunne de offentligt ansatte i regioner og kommuner stå for tur næsteften.

Derfor blev der med de statsansatte som spydspids rejst krav til arbejdsgiverne, ikke blot i staten, men også i regioner og kommuner, om at få den betalte spisepause skrevet ind som ret i overenskomsten.⁹

4.2. "Stole på løfter" i stedet for overenskomstindskrevet ret.

Vedrørende den betalte spisepause accepterede LO – forbundene i aftalen med regionerne imidlertid en mindre sikring end en overenskomstmæssigt ret, idet man accepterede en "betryggelse" gennem et protokollat fra arbejdsgiverne, hvor disse erklærer at ville bevare ordningen.¹⁰

Det må på den ene side anerkendes, at der hermed var opnået, hvad der måske kan kaldes "en halv sejr" i den forstand, at arbejdsgiverne på denne måde blev presset til at opgive evt. aktuelle planer, som de måtte have haft liggende i skufferne om at ophæve ordningen med betalt spisepause.

MEN: I forhold til kravet om indskrivning i overenskomsten af betalt spisepause som en ret må det på den anden side konstateres, at for det første blev den betalte spisepause IKKE skrevet ind i

---

⁸) Jf. Henny Christensen: "Benhårdts opgør om spisepause: Det begyndte med et brev". Avisen.dk, 23.04.18
https://www.avisen.dk/benhaardt-opgoer-om-spisepause-det-begyndte-med-et-b_495052.aspx

⁹) Jf. oven anførte artikel.

¹⁰) Jf. Henny Christensen: "Spisepausedramaet: Her er dokumentet, der splittede topforhandlingerne". Avisen.dk, 26.04.18
https://www.avisen.dk/spisepause-dramaet-her-er-dokumentet-der-splittede_495532.aspx

selve aftalen, men alene omtalt i et bilag, hvorved det ikke har samme bindende karakter som i overenskomsten, men i højere grad er åbent for fortolkning.¹¹

For det andet – og nok så væsentligt – formulerer protokollatet ikke en ret til betalt spisepause, men er alene en hensigtserklæring fra regionernes side: ”Et samlet RTLN (Regionernes Lønnings- og Takstnævn, der har til opgave at aftale eller fastsætte løn- og øvrige ansættelsesvilkår, red.) vil vejlede regionerne til at fortsætte den gode måde spisepausen afvikles på i regionerne.... Pause af mindre end en 1/2 times varighed, hvorunder den ansatte står til rådighed og ikke kan forlade arbejdsstedet/institutionen, medregnes i arbejdstiden. Andre pauser medregnes ikke”.

Men som sagt er en hensigtserklæring IKKE det samme som en overenskomstmæssig ret. I stedet for at kæmpe for betalt spisepause som ret valgte LO-forbundene -med sigte på primært lønstigningerne - den nemmere tilgængelige løsning at stole på regionernes løfter om, at de ikke ville afskaffe ordningen.

Hvilket er naturligvis godt nok, så længe regionerne står ved hensigtserklæringen og holder løfterne, men skulle det modsatte ske, vil LO forbundene ikke med aftalen af 25. april kunne forhindre en afskaffelse af betalt spisepause.

4.3. Yderligere indrømmelser skulle der betales for.

Jf. foran: Uanset at LO aftalen kun repræsenterede en del af de involverede forbund lukkede denne aftale i væsentlig udstrækning forhandlingsrummet for de øvrige offentlige ansatte og dannede dramme for, hvad de øvrige FTF og AC-forbund kunne opnå.

Det betød vedrørende spisepause, at hvis man ville have indskrevet betalt spisepause som en ret i overenskomsten, krævede arbejdsgiverne, at lønmodtagerne selv måtte betale for det inden for den økonomiske ramme.

Det valgte FTF i regionerne (Sygeplejerskerne) ikke at gøre, da de efter LO – aftalen indgik en aftale med regionerne.

Formanden for DSR, Grethe Christensen, må roses for sin klare indrømmelse af, hvad man gjorde ud på: ”Regionerne har mange gange bedyret, at de aldrig kunne finde på at røre ved den betalte spisepause. Så derfor har vi valgt at frafalde vores krav på det område og tro på regionernes løfter” (min understregning – hhl).¹²

¹¹) Jf. Ditte Ravn Jacobsen og Sebastian Risbøl: «Aftale om spisepause kan smuldre». Politiken 25.04.18
<https://politiken.dk/oekonomi/arbejdsmarked/art6470892/Aftale-om-spisepause-kan-smuldre>

¹²) Jf. Ritzau: ”Fagbevægelse går to forskellige veje i opgør om spisepause. ”. Dr.dk.
<https://www.dr.dk/nyheder/penge/fagbevaegelse-gar-forskellige-veje-i-opgor-om-spisepause>

Uanset at andet blev fremført om LO-aftalen, var det det samme, som var tilfældet her.

Derimod valgte AC at få indskrevet betalt spisepause i overenskomsten med regionerne, men måtte så til gengæld så også betale med en reduktion af lønstigningen med 0,35 pct.

Tilsvarende har gjort sig gældende for overenskomstaftalerne på det kommunale område. Her har LO og FTF i forlængelse af aftalerne med regionerne for at undgå reduktion i lønstigningerne valgt at stole på arbejdsgivernes hensigtserklæring om ikke at ville ændre på eller sløjfe den betalte spisepause.¹³

Derimod har AC i kommunerne på samme måde som i regionerne valgt at betale overenskomstindskrivning mod betaling i form af reduktion af lønstigning.

Denne løsning med at få indskrevet den betalte spisepause i overenskomsten har også de statsansatte valgt – så vidt vides for samtlige forbunds vedkommende.¹⁴ Det er endnu ikke klarlagt, hvad betalingen her har været.

5. ARBEJDSTIDSAFTALE FOR LÆRERNE: Ikke – denne gang.

Mens kravet om sikring af betalt spisepause for LO og FTF-forbund således (højst) kan siges at blevet halvt opfyldt, må det for det tredje store krav - en arbejdstidsaftale for lærerne - være hævet over enhver diskussion, at det krav ikke blev opfyldt.

Afslutningen af overenskomstforhandlingerne kunne således ikke leve op til den indledende fase, hvor realitetsforhandlinger med lærerne i en fantastisk flot solidaritetsgestus blev gjort til en betingelse for øvrige forbunds påbegyndelse af egne forhandlinger.

Faktisk svandt solidariteten af flere af LO forbundene erklærede kun at ville gå i evt. konflikt for lønkrav, men afviste at gøre det for spisepause såvel som lærernes arbejdstidsaftale.¹⁵

---

¹³) Jf. Aftale mellem KL og Forhandlingsfællesskabet om overenskomst - og aftalefornyelsen pr. 1 april 2018 http://www.forhandlingsfaellesskabet.dk/media/1040329/o.18_samlet_protokol_og_bilag_-_kl.pdf

¹⁴) Jf. Resultat af forhandlingerne mellem Centralorganisationernes Fællesudvalg og Ministeren for innovation. <http://www.cfu-net.dk/Resources/Persistent/42106d86bb72372ab771f894ebf62b33dd8a4685/OK18%20CFU%20forlig%20med%20underskrift.pdf>

¹⁵) Jf. Politiken 04.05.18: Forliget indefra – 18 dage som nær lagde Danmark ned. <https://politiken.dk/indland/art6478414/Kom-med-til-de-hemmelige-forhandlinger-i-Forligsen-18-dramatiske-dage-der-n%C3%A6r-lagde-Danmark-ned>

5.1. Resultatpapir om kommission.

For den nye aftale med KL indeholder ikke den nye arbejdstidsaftale, som lærerne så brændende ønskede.

Af et resultatpapir ¹⁶, som KL, Forhandlingsfællesskabet og Lærernes Centralorganisation har indgået, fremgår det, at der frem mod overenskomstforhandlingerne i 2021 skal være et forpligtende forhandlingsforløb.¹⁷

I perioden skal der nedsættes en kommission, der skal afdække, hvordan arbejdstidsregler kan understøtte god undervisning, herunder om lærernes arbejdstid har konsekvenser for undervisningen. Afdækningen skal danne udgangspunkt for fremtidige overenskomstforhandlinger. Det nye forhandlingsforløb om arbejdstiden skal være afsluttet senest i 2021.

Lovindgrebet fra 2013, der i dag regulerer lærernes arbejdstid, står derfor stadig ved magt. Og det vil det gøre i hvert fald tre år endnu.¹⁸

5.2. Lærerne kunne ikke opnå mere.

Ikke alene er lærernes ønske om en arbejdstidsaftale i stedet for L409 således ikke opfyldt for den kommende overenskomstperiode, men det er tilmed usikkert, hvad der herefter kommer ud af dette kommissionsarbejde, idet parterne kun er forpligtet til undersøgelsen, men ikke på, at det skal munde ud i en ny arbejdstidsaftale.

Om brugen af ordet forpligtende har KL's chefforhandler Michael Ziegler understreget, at det kun gælder forløbet/processen: ”Det er jo et ord, som vi vælger, men det forpligtende består i, at vi i fællesskab forpligter hinanden til at lave denne kommission, som skal afdække en række forhold i folkeskolen, og som derefter skal lede over i et forhandlingsforløb frem mod den næste overenskomstfornyelse”.¹⁹

Og adspurgt om kommissionsarbejdet betyder en ny start på nye arbejdstidsaftale, vil Michael Ziegler ikke på forhånd love dette.²⁰

---

¹⁶) Jf. DLF og KL: Aftalepapir.

<https://www.dlf.org/media/11231396/samlet-arbejdstid-270418-endelig.pdf>

¹⁷) Jf. DLF: Periodeforhandling.

<https://www.dlf.org/loen-og-vilkaar/ok18/periodeforhandling#AftPeriode>

¹⁸) Jf. Signe Vilsbøll og Malthe Sommerand: ”Lærerne har ikke fået en arbejdstidsaftale i nyt forlig”. Dr.dk, 27.04.18

<https://www.dr.dk/nyheder/laererne-har-ikke-faaet-en-arbejdstidsaftale-i-nyt-forlig>

¹⁹) Jf. Anders Jerking: ”Ziegler vil ikke love nye arbejdstidsregler: Nu visker vi tavlen ren”. Politiken Skoleliv, 27.04.18.

<https://skoleliv.dk/nyheder/art6475312/Nu-visker-vi-tavlen-ren>

²⁰) Oven anførte artikel.

Der er således en risiko for, at kommissionsarbejdet ender om en syltekrukke, så meget desto mere som sløjfningen af læreres arbejdstidsaftale har givet kommunerne store besparelser, men der i forbindelse med kommissionsarbejdet jo ikke følger en pose penge med til kommunerne til at kompensere disse besparelser ved en evt. ny arbejdstidsaftale.

Det er imidlertid forståeligt, hvis lærerne på trods af den manglende opfyldelse af kravet om en arbejdstidsaftale, efter det traumatiske nederlag ved lockouten i 2013 ikke har mod på en ny konflikt.

Og problemet er, at sådan som forhandlingsforløbet udvikledes sig, så indgik først LO - forbundene og dernæst FTF - forbundene aftaler UDEN at en arbejdstidsaftale var sikret for lærerne. Lærerne stod dermed alene. Derfor kunne de ikke opnå mere i forhandlingerne og ville også stå alene i en eventuel konflikt, hvad de jo allerede har erfaringer om ikke fører til noget.

Det er selvfølgelig i sidste KL, som hermed har ansvaret for, at lærerne de næste 3 år heller ikke har tilfredsstillende aftale og arbejdsforhold.

Men det er i denne forbindelse trist, at man ikke kunne fastholde solidariteten fra starten på forhandlingerne om OK-18, hvor øvrige forhandlinger blev sat på standby indtil der også kom gang i forhandlingerne med lærerne. Det ville have været ønskeligt, hvis denne solidaritet var blevet fastholdt til afslutningen af forhandlingerne, således at de øvrige forbund nok havde ført forhandlingerne om deres krav til ende, men havde ventet med at skrive under til også lærerne havde fået en arbejdstidsaftale med.

Som forhandlingerne imidlertid rent faktisk udviklede sig hen mod afslutningen, fik LO – forbundenes soloaftale tværtimod den modsatte konsekvens, idet den satte rammerne for, hvad de øvrige forbund kunne opnå – og vel at mærke satte en ramme UDEN en arbejdstidsaftale for lærerne.

6. HOVEDORGANISATIONERNES ROLLE.

Et særligt aspekt af forhandlingsforløbet knytter sig til hovedorganisationerne. LO deltog som sådan ikke direkte i forhandlingerne, men havde alligevel en væsentlig indirekte rolle.

Således blev LO forbundenes egengang handlet af med LO, som også blåstemplede den indgåede aftale omkring spisepauseproblematikken.²¹

Mens FTF på sin side tog afstand fra LO – aftalen med Bente Sorgenfreys udtalelse om. at: ” Spisepausen er ikke sikret som en overenskomst-mæssig rettighed, og vi er ikke på lønrammen sikret den udmøntning, som vi har ønsket os”²²

²¹) Jf. Politiken 04.05.18: Forliget indefra – 18 dage som nær lagde Danmark ned.

<https://politiken.dk/indland/art6478414/Kom-med-til-de-hemmelige-forhandlinger-i-Forligsen-18-dramatiske-dage-der-n%C3%A6r-lagde-Danmark-ned>

Denne divergens mellem LO og FTF er så meget desto mere bemærkelsesværdig, som de to hovedorganisationer kort tid forinden havde vedtaget at slutte sig sammen til en fælles landsdækkende hovedorganisation.

Et argument for sammenslutningen har været, at man ved at stå sammen ville stå stærkere i kampen for lønmodtagerne. Overenskomstforløbet bekræfter på den ene side klart dette: Det var det stærke sammenhold og solidaritet på tværs af fagskel, som langt ned igennem overenskomstforhandlinger ved at skabe maksimalt pres på arbejdsgivere (og politikere) sikrede resultaterne. Gennembruddet på lønområdet blev sikret netop gennem det stærke fælles pres.

MEN: På den anden side har en indvending mod en sammenslutning af FTF og LO været en tvivl om, hvorvidt det ville være muligt at forene de meget forskellige interesser mellem overvejende laverelønnede og kortere uddannede LO - forbund og længere uddannede og højere lønnede FTF forbund? Forløbet om OK-forhandlingerne bekræfter også denne tvivl, idet det jo i forhandlingernes sidste fase IKKE lykkedes LO forbund og FTF forbund at holde sammen.

---

22) Jf. Karker, Thomas og Andreas Bruun Funch: " Sidste omgang for Dennis Kristensen", BT, 25.04.18

<https://www.bt.dk/politik/sidste-omgang-for-dennis-kristensen-nu-stopper-festen-vredesudbrud-foran-rullede>